

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองหรือสังคมจะดำเนินไปได้ต้องมีการพัฒนาทางด้าน การศึกษาควบคู่กันไป ทั้งนี้เพราะการศึกษาช่วยผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ ช่วยเสริมสร้างพลเมือง ที่ดีจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญ

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นระดับที่สำคัญยิ่งระดับหนึ่ง เพราะเป็นขั้นพื้นฐาน สำหรับพัฒนากำลังคน รัฐควรรับภาระจัดหางบประมาณวัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่และตัวบุคคล เป็นจำนวนมาก เพื่อการศึกษาระดับนี้ โดยจัดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับเปิดโอกาสให้ เยาวชนไทยทุกคนได้เรียนเท่าเทียมกัน แต่การศึกษาระดับนี้จะเกิดผลดีมีคุณภาพสมความ มุ่งหมาย ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการจัดระบบการบริหารและระบบการส่งเสริมปรับปรุงด้านวิชา การที่คิดสำหรับเกื้อหนุนการดำเนินงานตามเป้าหมาย

สภาพปัจจุบัน การศึกษาของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้สอดคล้อง เหมาะสมกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ การจัดการศึกษาในโรงเรียนอาจจะล้าสมัย ไม่เหมาะสมไม่ทันต่อเหตุการณ์โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีครูวุฒิต่ำอยู่เป็น จำนวนมาก ย่อมมีปัญหาในการปฏิบัติงาน กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรจัดตั้งหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายนิเทศการศึกษาขึ้นเพื่อช่วยเหลือแนะนำด้านวิชาการเกี่ยวกับการเรียน การสอนให้ดียิ่งขึ้น

กรมสามัญศึกษา เป็นกรมหนึ่งที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศกรมขึ้นเมื่อ วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2497¹ เพื่อปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษา ช่วยเหลือแนะนำปรับ

¹กรมสามัญศึกษา, บันทึกนิเทศการศึกษา 2515, หน้า 80.

ปรุ่่งคว้ำนวิช้ำนการในโรงเรียนประดถมศึกษ้ำนให้ม้ีคุ้ณภาพและมาตรฐานสูงข้ัน ระยะเวลาที่มีศึกษ้ำนนิเทศก้ีเฉพาะในส่วนกลาง (ศึกษ้ำนนิเทศก้ีกรม) ทำหน้าท้ีอบรมครู สาข้ีการสอนจัดทำคุ้มือกรู ทอมากกรมสามัญศึกษ้ำนมีโครงการปรุ่่งการศึกษ้ำนในส่วนภูมิภาคมากข้ัน ศึกษ้ำนนิเทศก้ีกรมไม่สามารถปฏิบัติง้ำนได้ท้ัวถ้ิง ค้ังน้ัน ในปี พ.ศ.2500² กระทรวงศึกษ้ำนธิการจึงอนุมัติให้กรมสามัญศึกษ้ำนจัดตั้งหน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีจังหวัดข้ันทุกจังหวัด และในปี พ.ศ.2503³อนุมัติให้ตั้งหน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีภาคข้ันอ้ีก 12 แห่ง ปร้ัจจุบัน (พ.ศ.2516) กรมสามัญศึกษ้ำนมีหน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีอยุ่ท้ัวราชอาณาจักร รวม 84 แห่ง ค้ือ หน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีกรม (ส่วนกลาง) 1 แห่ง หน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีภาค 12 แห่ง หน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ีจังหวัด 71 แห่ง มีศึกษ้ำนนิเทศก้ี (ฝ่ายประดถมศึกษ้ำน) รวมทั้งสิ้น จำนวน 820 คน⁴ เป็นศึกษ้ำนนิเทศก้ี กรมจำนวน 77 คน ศึกษ้ำนนิเทศก้ีภาค จำนวน 84 คน ศึกษ้ำนนิเทศก้ีจังหวัด จำนวน 659 คน กรมสามัญศึกษ้ำนได้จัดให้มีการอบรมศึกษ้ำนนิเทศก้ี (ฝ่ายประดถมศึกษ้ำน) ปีละ 1 รุ่นทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ.2501 ถึง พ.ศ.2516 รวม 15 รุ่น ปร้ะมาณรุ่นละ 60 คน ระยะเวลาอบรม 45 วัน รุ่นที่ 1 เริ่มอบรมเมื่อ พ.ศ.2501⁵ และ รุ่นที่ 15 อบรมเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515 ถึง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2516⁶

เป้้าหมายส้าคัญของการนิเทศการศึกษ้ำนของกรมสามัญศึกษ้ำนค้ือ "ต้องการทำการประดถมศึกษ้ำนให้ม้ีคุ้ณภาพ ค้ือ ทำให้โรงเรียนประดถมศึกษ้ำนเป็นโรงเรียนดี โรงเรียนที่ค้ียอมมีคุ้ณภาพทางการศึกษ้ำนออกมามี"⁷ กรมสามัญศึกษ้ำน ตั้งศึกษ้ำนนิเทศก้ีข้ันมาเพื่อให้เป็นเจ้าหน้าท้ี

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 81

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴ กรมสามัญศึกษ้ำน, บันทึกการนิเทศการศึกษ้ำน 2516. (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: กาวตษาการพิมพ์, 2515), หน้า 348-467.

⁵ หน่วยศึกษ้ำนนิเทศก้ี กรมสามัญศึกษ้ำน "คำสั่งกรมสามัญศึกษ้ำน ที่ 303/2501" คุ้มือการนิเทศการศึกษ้ำน (พระนคร: โรงพิมพ์ทานขี้กจ, 2502).

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

⁷ อธิบตีกรมสามัญศึกษ้ำน, "หลักการและเป้้าหมายของการนิเทศการศึกษ้ำน," การอบรมศึกษ้ำนนิเทศก้ีประจำจังหวัด ภาค รุ่น 14. (เอกสารอ้ัดสำเนา: ณ ครุส้มนนาคารพญาไท, 13 ธันวาคม 2514-26 มกราคม 2515), หน้า 9.

ฝ่ายวิชาการ ของกรมสามัญ^{ศึกษา}งาน เป็นตัวแทนของกรมประจำอยู่ในส่วนภูมิภาค เป็นฝ่ายวิชาการของศึกษานิเทศการจังหวัดและเขตตรวจการศึกษ ช่วยปรับปรุงดูแลควบคุมมาตรฐานการศึกษา ระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้น ศึกษานิเทศก์เป็นฝ่ายปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษาดำเนินนโยบายของกรม โดยทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด เป็นผู้เลี้ยงของครู ช่วยแนะนำแก้ไขปรับปรุงการสอนการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าระบบการนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทย เริ่มดำเนินการปรับปรุงตั้งแต่ พ.ศ.2497 ถึง พ.ศ.2516 รวมระยะเวลา 18 ปี ถึงแม้คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับประถมศึกษาจะดีขึ้นตามระยะเวลา ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเด็กอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ คิดเลขไม่เป็นและปัญหาเด็กตกชั้นเป็นจำนวนมาก น่าจะหมดไป หรือลดน้อยลง แต่ปรากฏว่าปัญหาดังกล่าวยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก

ปี พ.ศ.2511⁸ กรมสามัญศึกษา ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ พบว่า ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว มีความรู้ความสามารถในการทำเลขอ่านและเขียนพอที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มีร้อยละ 67 และผู้ที่มีความรู้ยังไม่ถึงขั้นที่ยอมรับว่าทำเลขเป็นอ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือไคร้อยละ 33

ในปีเดียวกันนี้ กรมสามัญศึกษาได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง เมื่อเทียบกับหลักสูตร ผลปรากฏว่า "ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนในวิชาภาษาไทย เลขคณิตและวิทยาศาสตร์ มีจำนวนนักเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้"⁹ กล่าวคือ "ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทย

⁸กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (พระนคร:โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 40.

⁹กระทรวงศึกษาธิการ, บทคัดย่อของงานวิจัยการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2513), หน้า 62-63.

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง มีผลสัมฤทธิ์ที่ไม่น่าพอใจถึงร้อยละ 63 วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 55 และ เลขคณิต ร้อยละ 43 เฉพาะวิชาภาษาไทยปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถแสดงความคิดของตนเป็นภาษาหนังสือได้เขียนไม่ค่อยได้"¹⁰

กรมสามัญศึกษาได้ทำการวิจัยต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2511¹¹ เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง เมื่อเทียบกับหลักสูตร ในวิชาสังคมศึกษา-พละนามัย และศิลปะศึกษา ผลการวิจัยสรุปว่า "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาทั้งสามดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ" กล่าวคือ ทางด้านวิชาสังคมศึกษาปรากฏว่า นักเรียนมีความรู้คอนซางต่ำ ทางด้านวิชาพละนามัย โดยเฉพาะพลศึกษา ครูส่วนมากไม่ค่อยได้สอนปล่อยให้เด็กเรียนเล่นกันเองตามลำพัง ทางด้านวิชาศิลปะศึกษา โดยเฉพาะวิชาขับร้องดนตรีส่วนมากนักเรียนร้องเพลงได้เองจากประสบการณ์ที่รับฟังวิทยุ ครูส่วนมากไม่ค่อยได้สอนหรือสอนเฉพาะเพลงที่ครูร้องได้ ทางด้านวิชาวาดภาพระบายสีและการปั้น ส่วนมากครูไม่ค่อยได้สอน หรือสอนบางก็ให้นักเรียนลอกแบบจากที่ครูวาดหรือปั้นไว้เป็นแบบเดียวกัน

ผลการประชุมที่เขินัว¹² เรื่องการสูญเสียเวลาทางการศึกษา ซึ่งประเทศไทยส่งผู้แทนไปร่วมควยนั้น ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาของไทยคงสอบโลกเรียนเข้าชั้นโดยส่วนรวมประมาณร้อยละ 17.9 (ชั้น ป.1 ประมาณร้อยละ 25.48) เรื่องนี้กรมสามัญศึกษาคิดแก้ไขโดยใช้โครงการทดลองเลื่อนชั้นไม่ต้องสอบปลายปีเป็นบางชั้น¹³

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทยนั้นยังอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจ ถึงแม้จะจัดให้มีศึกษานิเทศก์คอยช่วยเหลือ

¹⁰ กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา 2516. (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: กาวหนาการพิมพ์, 2515), หน้า 39.

¹¹ หนวยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา พ.ศ.2514, หน้า 41.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

¹³ กรมสามัญศึกษา, บันทึกนิเทศการศึกษา 2515, หน้า 49.

แนะนำคำวิจารณ์มาแล้วเป็นเวลา 18 ปีเต็ม แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งน่าจะลดลงอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ หรือมีปัญหาอื่นใดแอบแฝงอยู่กับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ จากคำวิพากษ์วิจารณ์ทั่ว ๆ ไป กล่าวกันว่า ศึกษานิเทศก์ไม่มีประโยชน์ ศึกษานิเทศก์ไม่มีงานทำไม่เห็นทำอะไร ศึกษานิเทศก์ไม่มีอะไรใหม่ ๆ แนะนำครู ก็แต่แนะนำคนอื่นตัวเองก็ทำไม่ได้¹⁴ ศึกษานิเทศก์มักจะทำงานให้พินหนาทไป ศึกษานิเทศก์ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ศึกษานิเทศก์ไม่ให้ความสำคัญครูคอยแต่จะสั่งงานตรวจงานและคอยจับผิดครู เป็นต้น จากสภาพการณ์เช่นนี้เองที่เป็นแรงกระตุ้น ให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ โดยการสำรวจความคิดเห็นจากครูนำมาเป็นข้อมูลสำหรับพิจารณา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการสำรวจ

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณสมบัติที่จำเป็นของศึกษานิเทศก์
2. สภาพการปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์
3. สิ่งที่ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ
4. ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กับความรู้ลึกของครู
5. ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กับความต้องการของครู
6. สิ่งที่ครูเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

¹⁴สมาน แสงมณี, "ขอคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์" วารสารสาธิตนิเทศก์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (พฤษภาคม, 2514), หน้า 12.

ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ต่อไป

2. ผลของการวิจัยจะเป็นเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนิสิต นักศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องและสนใจทางการนิเทศการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของครูระดับประถมศึกษาที่ทำการสอนจริงอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสังกัดเทศบาลเฉพาะในเขตอำเภอเมืองของ 8 จังหวัด ในภาคศึกษา 7 พิษณุโลก ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดและภาคในบางประการ

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ว่า การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โดยส่วนรวมสอดคล้องสนองกับความต้องการของครูอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ผู้วิจัยถือว่า ครูที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ได้คือนั้นต้องประกอบด้วย

1. เป็นครูที่ทำการสอนจริง ซึ่งได้แก่ครูประจำชั้นและหรือครูประจำวิชา
2. เป็นครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสังกัดเทศบาล

3. ทำการสอนอยู่ในโรงเรียน ภายในเขตที่ศึกษานิเทศก์สามารถออกไปทำการตรวจเยี่ยมนิเทศได้ทุกโอกาส ซึ่งได้แก่ครูในเขตอำเภอเมืองของจังหวัด กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และ อุตรดิตถ์

4. ไม่จำกัด เพศ วุฒิ ชั้นที่ทำการสอน และประสบการณ์ในการสอนของครูผู้
ตอบ

5. การเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้อย่างเสรี

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้เนื่องจาก

1. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีความจำเป็นจะต้องใช้วิธี
ตอบหลายแบบ เพื่อความเหมาะสมกับเนื้อหา เช่น ให้เลือกตอบ เลือกจัดอันดับ และเติมขอ
ความ ซึ่งผู้ตอบอาจจะหลงลืมตอบไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ยอมทำให้ผลที่ได้รับไม่สมบูรณ์
เท่าที่ควร

2. แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ได้ศึกษารวบรวมมาจากหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ หลัก
การนิเทศ วิธีการนิเทศตามทฤษฎีและลักษณะการปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์จากประสม-
การณ์ที่พบเห็นและปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งมีเนื้อหาสาระจำนวนมาก นำมาสรุปเรียบเรียงเป็น
แบบสอบถามได้ 69 ข้อ อาจจะครอบคลุมเนื้อหาได้ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

3. ครูผู้ตอบอาจจะไม่เต็มใจตอบด้วยเหตุอันใดเป็นส่วนประกอบ จึงขาดการ
พิจารณาอย่างรอบคอบ และอาจจะตอบไม่ครบยอมทำให้ข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนต่อความจริง

4. ครูผู้ตอบบางคนอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศึกษานิเทศก์บางคนอยู่ก่อนแล้ว การตอบ
อาจจะนึกถึงสิ่งที่ตนไม่พอใจ ซึ่งทำให้ผลการตอบเป็นการชี้เฉพาะลงไป ไม่ตรงกับผล
การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โดยรวม ยอมทำให้การประเมินผลผิดพลาดไปจากความจริง
ได้เช่นกัน

5. แบบสอบถามอาจจะส่งกลับคืนไม่ครบตามจำนวนที่ต้องการขอมทำให้ขอมูลที่ได้เป็นหลักฐานไม่สมบูรณ์รอยเปอร์เซ็นต์

คำจำกัดความ

คำจำกัดความที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ครูประถมศึกษา หมายถึงครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสังกัดเทศบาล
2. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ฝ่ายประถมศึกษา ระดับจังหวัดและภาคของกรมสามัญศึกษา
3. การนิเทศการศึกษา หมายถึงความพยายามหลาย ๆ อย่างของศึกษานิเทศก์ ที่พยายามช่วยแนะนำส่งเสริมปรับปรุงระบบการเรียน การสอนเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น
4. การปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ซึ่งแบ่ง ออกเป็น 8 ประการ ดังนี้
 - 4.1 การตรวจเยี่ยมนิเทศโรงเรียน
 - 4.2 เรื่องที่ทำกรนิเทศและวิธีการนิเทศ
 - 4.3 การร่วมงานสังคัมและร่วมประชุมปรึกษาทางวิชาการ (ยกเว้นการอบรม)
 - 4.4 การนิเทศเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
 - 4.5 การปฏิบัติงานด้านการประเมินผลการศึกษา
 - 4.6 การปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์คนควาทดลอง
 - 4.7 การปฏิบัติตนในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์
 - 4.8 การปฏิบัติงานด้านผลิตเอกสาร เผยแพร่ข่าวสาร และอุปกรณ์การสอน